

Doodlopende kredieten

Auteur(s):

Kooreman, P.
Hoogleraar micro-economie aan de Rijksuniversiteit Groningen.

Verschenen in:

ESB, 84e jaargang, nr. 4232, pagina 891, 3 december 1999

Rubriek:

Prikkel

Trefwoord(en):

De nieuwe consument "is een volwaardige marktpartij, gelijkwaardig of misschien wel sterker dan andere marktpartijen. Hij is niet zielig en wil in vrijheid beslissingen nemen". Zo verwoordde de vorige staatssecretaris van Economische Zaken Van Dok twee jaar geleden de kern van de paarse visie op het consumentenbeleid¹. Haar opvolger Ybema heeft daar niet veel aan toe te voegen. Eén van de weinige taken die hij op dit terrein nog voor de overheid weggelegd ziet is consumenten goed te informeren over de kwaliteit en herkomst van producten².

Toch is gebrekkige informatie niet het enige probleem waar de consument mee te maken heeft. Volgens onder andere het NIBUD lijden veel consumenten aan een gebrek aan financiële zelfdiscipline, mede door de overvloedige beschikbaarheid van krediet. Een gevoel van constant geldgebrek en financiële problemen is allerminst voorbehouden aan mensen met de laagste inkomens. Handig maken kredietverschaffers gebruik van het feit dat de tijdshorizon van de consument vele malen korter is dan de looptijd van de lening. Experimenteel onderzoek heeft aangetoond dat veel consumenten tijdsinconsistent gedrag vertonen. Zo'n consument besluit bijvoorbeeld vandaag om volgende maand te beginnen met sparen, maar komt daar volgende maand op terug. Hij besluit dan om de maand daarna met sparen te beginnen.

Alhoewel dergelijke consumenten gebaat zouden zijn bij enige begeleiding, biedt dit nog weinig aanleiding voor overheidsingrijpen. Dat wordt anders wanneer de rekening van problematische schuldsituaties aan de belastingbetaler wordt gepresenteerd. In het afgelopen jaar klopten 38.000 mensen aan bij de gemeentelijke kredietbanken (GBK's) met een verzoek om schuldregeling, een stijging van twintig procent ten opzichte van het vorige jaar. In totaal zijn er momenteel zo'n 250.000 huishoudens die hulp krijgen in verband met problematische schulden. In ongeveer een derde van de gevallen wordt een saneringskrediet verstrekt, waarbij een gedeelte van de schuld wordt kwijtgescholden. De kredietbanken worden vrijwel volledig gefinancierd door de gemeenten. Hoeveel gemeenschapsgeld er met deze kwijtscheldingen precies is gemoeid is onderzoekbaar, maar niet onderzocht. Op grond van een ruwe schatting vermoed ik dat de GBK's jaarlijks een kleine honderd miljoen gulden aan schulden kwijtschelden. De totale maatschappelijke kosten van problematische schuldsituaties zijn daarvan een veelvoud: verliezen bij schuldeisers, administratieve lasten (waaronder duizenden rechtszittingen per jaar) en de emotionele belasting van de betrokkenen.

Het beleid op het gebied van schuldproblematiek is vooral gericht op redderen wanneer er al problemen zijn. Dat geldt bijvoorbeeld voor de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen, die nu ongeveer een jaar van kracht is. Op grond daarvan kunnen schuldeisers gedwongen worden met minder dan hun vorderingen genoeg te nemen. De bedoeling van de wet is te voorkomen dat schuldenaren vele jaren door schuldeisers en faillissementsdreiging worden achtervolgd. Door deze wet kan iemand met problematische schulden, na een financiële houdgreep van maximaal drie jaar, met een schone lei beginnen. Het moral hazard probleem van de wet is groot: de wetenschap dat de wet uiteindelijk een vangnet biedt kan de drempel naar onverantwoord financieel gedrag lager maken. Een ander probleem met het huidige beleid is een gebrek aan centrale regie. De rekeningen worden gedeponneerd bij de lokale overheden, maar de problematiek is uiteraard niet lokaal. Dat geldt met name voor preventief beleid.

In hoeverre het afschaffen van de fiscale aftrekbaarheid van rente op consumptief krediet preventief werkt is nog de vraag. Een groot deel van de mensen met problematische schulden heeft een laag marginaal belastingtarief. Het huidige voorstel tot aanscherping van de Wet op het Consumentenkrediet gaat lang niet ver genoeg. Gelet op de korte tijdshorizon van veel consumenten zou een verbod moeten gelden op kredietaanbiedingen waarbij de eerste maanden niets of weinig betaald hoeft te worden. Volgens de huidige wet is het niet verboden kredieten te verstrekken aan personen met een sterk negatieve aantekening bij het Bureau Kredietregistratie (BKR). Het instellen van zo'n verbod zou een hoop problemen kunnen voorkomen.

Het is voorts wenselijk de centrale kredietregistratie uit te breiden tot een centrale schuldregistratie. Het bkr registreert sommige consumptieve kredieten, credit cards en winkelpassen, maar geen hypotheek (tenzij er een betalingsachterstand is van minstens vier maanden), en geen huurschuld, belastingschuld of onbetaalde rekeningen bij het energiebedrijf. Ook consumptieve kredieten beneden duizend gulden en kredieten met een looptijd korter dan drie maanden worden door het bkr niet geregistreerd. Maar al die informatie is voor het beoordelen van het gevaar van overkreditering uiteraard wel relevant. De oude zwaktes van de nieuwe consument rechtvaardigen op het gebied van schuldproblematiek helaas meer overheidsbemoedening.

